

Luxemburgisch: Vom Dialekt zur Sprache,
mit Vergleichen zum Limburgischen

Peter Gilles

© Peter Gilles

Foto auteur: UL portrait

Zetwerk binnenwerk en omslag: Méland Langeveld

Druk: Andi, Maastricht

Eerste druk, maart 2026

Deze uitgave is financieel mogelijk gemaakt door het valorisatie stimulatiefonds (VSF) van de Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen (FASOS), Universiteit Maastricht.

DR. LOU SPRONCK-LEZING

Aan de Universiteit Maastricht werd in 2016 door de leerstoel Taalcultuur in Limburg de Dr. Lou Spronck-lezing ingesteld. De lezing beoogt het belang van wetenschappelijk onderzoek naar taal en cultuur in Limburg zichtbaar te maken voor de academische wereld en vooral voor het grote publiek.

De eerste Dr. Lou Spronck-lezing werd in 2016 gehouden door drs. Petra Stienen; de tweede in 2018 door Prof. dr. Martin Paul; de derde door dr. Michiel de Vaan. In 2020 is deze lezing vanwege de coronapandemie uitgesteld en op 26 november 2021 online gehouden. De vierde lezing is in 2023 gepresenteerd door drs. Miet Ooms en in druk uitgegeven in 2024.

De vijfde en laatste Dr. Lou Spronck-lezing gegeven door Prof. dr. Peter Gilles in 2025 verschijnt hier in druk.

Luxemburgisch: Vom Dialekt zur Sprache, mit Vergleichen zum Limburgischen door Peter Gilles is een uitgave van de Leerstoel Taalcultuur in Limburg – bekleed door Prof. dr. Leonie Cornips – in een oplage van 200 exemplaren.

Maastricht, maart 2026.

VOORWOORD

Voor u ligt de tekst van de vijfde Dr. Lou Spronck-lezing¹, georganiseerd door de Leerstoel Taalcultuur in Limburg en Studium Generale (UM) en gegeven door Peter Gilles op 5 oktober 2025 in de aula van de Universiteit Maastricht.

Peter Gilles is hoogleraar Luxemburgse taalkunde aan de Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, Université du Luxembourg. We zochten hem aan als spreker omdat hij een belangrijk aspect van onze vraag ‘Wat is er nodig om van een dialect tot taal te geraken’ vanuit de taalsituatie in Luxemburg kan toelichten. De vraag naar de taalstatus wordt in Limburg steeds belangrijker gezien de actuele provinciale politiek die streeft naar erkenning van het Limburgs volgens deel III van het Europese Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Het Limburgs verwierf in 1997 erkenning volgens deel II van dit Handvest.

In deze lezing en voorliggende tekst bespreekt Peter Gilles eerst hoe het Luxemburgs zich vanaf het begin van de negentiende eeuw ontwikkeld heeft van een Moezelfrankisch dialect tot een zelfstandige nationale taal. In Luxemburg spreken de mensen in het dagelijks leven Luxemburgs terwijl Duits en Frans nog steeds de dominante schrijf- en onderwijstalen blijven. Peter Gilles vergelijkt het Luxemburgs met het Limburgs en laat zien welke rol factoren als staatsgrenzen, dialectdiversiteit, instituties, schriftgebruik en taalideologieën hebben gespeeld in de ontwikkeling. Ondanks de erkenning tot regionale taal heeft het Limburgs zich niet op een vergelijkbare manier ontwikkeld als het Luxemburgs. Het ontbreekt aan politieke steun, er is geen eenheidstaal in schrift, en de maatschappelijke zichtbaarheid van het Lim-

¹ De vijfde Dr. Lou Spronck-lezing is dankzij *Studium Generale* terug te zien op: <https://www.youtube.com/watch?v=8ezJ4QYh4TQ>

burgs is gering. Toch is er ook in Limburg een sterk regionaal identiteitsgevoel aanwezig dat onder meer tot uiting komt in het dagelijks mondeling gebruik van het Limburgs. Na de lezing van Peter Gilles was er een paneldiscussie over de vraag 'hoe wordt een dialect een taal?'. Een samenvatting daarvan volgt op de tekst van de lezing.

Dit boekje is tweetalig Duits en Nederlands. De avond van de Dr. Lou Spronck-lezing was nog meertaliger: Duits, Nederlands, verschillende Limburgse dialecten en Engels. Die talen zijn die avond tijdens de Lou Spronck-lezing ingezet volgens het luistertaal-principe. Sprekers kunnen daarbij hun eigen taal blijven spreken en naar de vreemde taal 'luisteren'. Zo wordt de barrière voor iemand om zich uit te drukken in een taal die men minder goed beheerst ondervangen.

In veel meertalige situaties zoals bijvoorbeeld in Limburg waar Nederlands, verschillende dialecten van het Limburgs en Duits aan de orde van de dag zijn, maken we nauwelijks gebruik van de mogelijkheden die een luistertaal biedt. De avond zelf toonde aan hoe gewoon het was dat sprekers gezamenlijk meerdere talen lieten horen. Ook dit boekje laat zien hoe luistertaal schriftelijk aan bod kan komen.

Deze uitgave is mogelijk geworden door subsidies van de Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Maastricht (VSF-beurs), de Leerstoel Taalcultuur in Limburg, Veldeke, 't Hoes veur 't Limburgs en de heer Fernand Jadoul. Prof. dr. Leonie Cornips, Leerstoel Taalcultuur in Limburg, Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen UM.²

² Lou Spronck (1936) heeft te kennen gegeven dat de naar hem genoemde lezingenserie met de publicatie van deze vijfde LS-lezing wordt afgesloten.

LUXEMBURGISCH: VOM DIALEKT ZUR SPRACHE,
MIT VERGLEICHEN ZUM LIMBURGISCHEN

Samenvatting Nederlands

Deze bijdrage onderzoekt de taalkundige ontwikkeling van het Luxemburgs: hoe het van een lokale Moezelfrankische dialectvorm uitgroeide tot een nationale afzonderlijke taal. Uitgaande van de politieke herstructurering van Europa in de negentiende eeuw wordt aangetoond hoe het Luxemburgs door symbolische lading, functionele uitbreiding en institutionele erkenning zijn huidige status als nationale taal heeft verworven. De ontwikkeling van het Luxemburgs van een lokaal Moezelfrankisch dialect tot een volwaardige nationale taal is een typisch voorbeeld van de potentiële uitgroei van een onder bepaalde politieke, maatschappelijke en taalkundige omstandigheden. Een vergelijking met het Limburgs is interessant en boeiend: het komt ook uit het West-Germaanse dialectcontinuüm maar kreeg nooit dezelfde politieke erkenning of status omdat er geen eigen nationale staat achter stond. In deze bijdrage komen verder centrale factoren aan de orde zoals standaardisering, taalideologieën, politieke inkadering en de rol van meertaligheid in beide regio's. Een bijzondere focus ligt op actuele dynamieken zoals migratie, digitalisering en taalbehoud.

Zusammenfassung Deutsch

Der vorliegende Beitrag untersucht die sprachliche Entwicklung des Luxemburgischen von einer lokalen moselfränkischen Mundart hin zur nationalen Einzelsprache. Ausgehend von der politischen Neustrukturierung Europas im 19. Jahrhundert wird gezeigt, wie Luxemburgisch durch symbolische Aufladung, funktionalen Ausbau und institutionelle Anerkennung seinen heutigen Status als Nationalsprache erlangte. In vergleichender Perspektive wird das

Limburgische vorgestellt, das trotz ähnlicher dialektaler Grundlagen nicht denselben Ausbauweg beschritten hat. Diskutiert werden zentrale Faktoren wie Standardisierung, Sprachideologien, politische Rahmung und die Rolle von Mehrsprachigkeit in beiden Regionen. Ein besonderer Fokus liegt auf aktuellen Dynamiken wie Migration, Digitalisierung und Spracherhalt.

EINLEITUNG

Die Entwicklung des Luxemburgischen von einer lokalen moselfränkischen Mundart zur vollwertigen Nationalsprache ist ein paradigmatisches Beispiel für den Ausbau einer Sprache unter spezifischen politischen, gesellschaftlichen und sprachideologischen Rahmenbedingungen. Im Vergleich dazu bietet das Limburgische, das ebenfalls aus dem westgermanischen Dialektkontinuum stammt, ein spannendes Kontrastmodell: Trotz ähnlicher dialektaler Voraussetzungen blieb dem Limburgischen die politische Aufwertung im Rahmen eines eigenen Nationalstaates verwehrt. Dieser Aufsatz analysiert die soziolinguistische Genese des Luxemburgischen seit dem 19. Jahrhundert und stellt vergleichend zentrale Merkmale des Limburgischen gegenüber – dies kann hier aus Raum- und Komplexitätsgründen nur ansatzweise geschehen. Besonderes Augenmerk gilt dabei der Rolle von Sprachideologien, Standardisierungsprozessen, Mehrsprachigkeit und aktuellen gesellschaftlichen Dynamiken wie Migration und Digitalisierung. Der folgende Essay zeichnet in ungefähren Zügen die Geschichte dieser zwei Gebiete nach und widmet sich Gemeinsamkeiten und Unterschieden der autochthonen Sprachen Limburgisch und Luxemburgisch hinsichtlich der soziolinguistischen Entwicklung.

1. HISTORISCHE AUSGANGSLAGE: LUXEMBURG UND LIMBURG IM 19. JAHRHUNDERT

Die territoriale und politische Entwicklung Luxemburgs und Limburgs beginnt im 19. Jahrhundert und zeigt deutliche Parallelen, aber auch entscheidende Unterschiede. Beide Regionen liegen in historisch gewachsenen Sprachkontaktzonen zwischen germanischen und romanischen Sprachen (im Wesentlichen Französisch, Deutsch und Niederländisch). Für beide Gebiete waren die Grenzziehungen, die nach dem Wiener Kongress (1815) einsetzten und in den Londoner Vertrag (1839) mündeten, konstitutiv. Luxemburg wurde in seiner heutigen Form geschaffen und Limburg in die Niederlande integriert. In beiden Fällen waren es jedoch nicht die lokalen Bevölkerungen, sondern geopolitische Interessen der europäischen Großmächte, die die staatliche Zugehörigkeit bestimmten. Infolge der belgischen Revolution von 1830 kam es für Luxemburg noch einmal zu bedeutenden Gebietsveränderungen, denn das gesamte westliche Gebiet, historisch auch als ‘quartier wallon’ bezeichnet und heute die belgische ‘Province de Luxembourg’ wurde nach zähen Verhandlungen der europäischen Großmächte mit dem niederländischen König Wilhelm I. dem neugegründeten Königreich Belgien zugesprochen. Als Ausgleich wurden die (östlichen) limburgischen Gebiete dem Königreich der Niederlande angeschlossen. Und damit ist die Gründung der beiden Gebiete historisch eng miteinander verknüpft. Diese Gebietsveränderungen wurden im so genannten Londoner Vertrag (1839) festgehalten, der die Grenzziehungen minutiös in Text und Karten festhält.³ Die beiden Karten in Abb. 1 und Abb. 2 sind die neugeschaffenen Gebiete und Gren-

³ Vgl. die Reproduktion des Originaldokuments des Londoner Vertrages auf Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Scheidungsverdrag_met_Belgi%C3%AB; letzter Zugriff 4.2.2026).

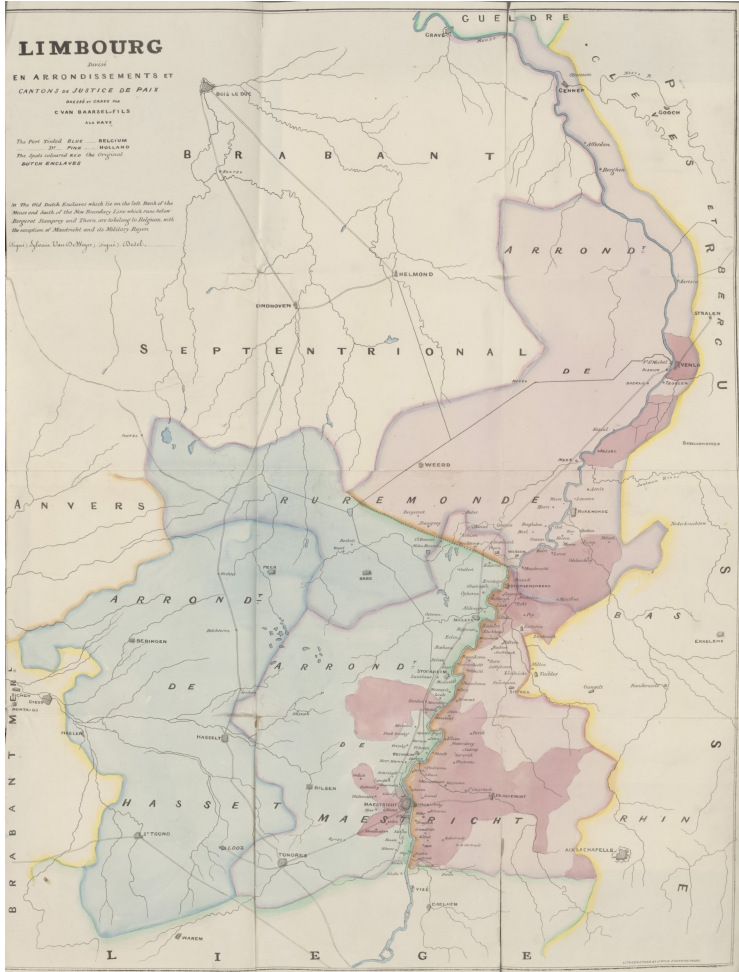

Abb. 2 Grenzziehung für Limburg infolge des Londoner Vertrags (1839)
 Quelle: Wikimedia Commons, Public Domain.

Diese Grenzziehung von 1839 orientierte sich ziemlich genau an der damaligen romanisch-germanischen Sprachgrenze, mit der Ausnahme der Region Arlon, die obwohl historisch deutschsprachig dennoch aus strategischen Gründen Belgien zugesprochen wurde und im Verlauf des 19. Jh.

dann auch französisiert wurde. Luxemburg verlor 1839 mit dem französischsprachigen Westen auch seine romanophonen Bevölkerungsteile. Zurück blieb ein einheitlich moselfränkisch geprägter Sprachraum mit, wenn vom ripuarisch beeinflussten Norden abgesehen wird, relativ geringer dialektaler Diversität, in dem jedoch das Französische weiterhin als Amtssprache fungiert. Limburg hingegen ist bis heute durch eine starke dialektale Fragmentierung gekennzeichnet, die von ostlimburgischen Übergangsdialekten bis zu ripuarischen Varietäten reicht (Cornips & Knotter 2017). Diese strukturelle Heterogenität erschwerte die sprachliche Standardisierung in Limburg deutlich.

Interessanterweise oder vielleicht kurioserweiser waren in dieser Zeit beide Gebiete Mitglieder im ‘Deutschen Bund’ und im deutschen Zollverein. Diese Verhältnisse wurden im zweiten Londoner Vertrag (1867) dann weiter ausdifferenziert: Luxemburg sollte in Personalunion mit den Niederlanden von Den Haag aus verwaltet werden. Diese Personalunion bestand bis 1890; danach wurde die Dynastie Nassau-Weilburg eingesetzt. Weiterhin wurde die strategisch bedeutende Festung der Stadt Luxemburg geschleift. Limburg hingegen wurde offiziell als neue Provinz in das Königreich der Niederlande integriert.

Auch wenn das neu gegründete Großherzogtum Luxemburg eine staatsrechtliche Sonderstellung innehatte, indem es bis 1890 in Personalunion von den Niederlanden verwaltet wurde, so schuf die Staatsgründung dennoch die Voraussetzungen für eine eigene nationale Identität. Deutsch und Französisch blieben die offiziellen Schriftsprachen und Amtssprachen, so festgehalten z.B. in Artikel 29 der ersten Verfassung von 1848 (“L’emploi des langues allemande et française est facultatif.”). Daneben etablierte sich der moselfränkische Dialekt als weithin anerkannte Alltagssprache und erlangte nach und nach zunehmend mehr Prestige

und wurde das Symbol nationaler Eigenständigkeit, was sich besonders im Widerstand gegen die Germanisierungspolitik der Nazi-Zeit manifestierte (vgl. Horner & Weber 2008).

2. LUXEMBURGISCH: VOM DIALEKT ZUR NATIONALSPRACHE

Der Weg des Luxemburgischen vom moselfränkischen zur Nationalsprache ist eng mit Prozessen der Symbolisierung, Standardisierung sowie mit kultureller und politischer Legitimation verbunden. Die Zuschreibung von Eigenständigkeit vollzog sich zunächst weniger über strukturelle Merkmale, sondern primär über soziale und politische Prozesse. Schon in der Literatur des 19. Jahrhunderts wurde Luxemburgisch (oft noch bezeichnet als ‘Dialekt’, ‘Mundart’ etc.) verwendet – verstanden jedoch meist als Dialektliteratur ohne darüber hinausgehenden normativen Anspruch. Das erste literarische Werk ist Antoine Meyers Gedichtsammlung von 1829 ‘E’ Schrek ob de Lezeburger Parnassus’ (“Ein Schritt auf den Luxemburger Parnaß”) (Meyer 1829). Das neu entstehende Luxemburgische wird zunehmend für Poesie, Prosa und Theaterstücke eingesetzt und es entstehen begleitend dazu auch erste sprachwissenschaftliche Texte (erste grammatikalische Skizze von Gloden in Meyer (1845), erstes Wörterbuch Gangler (1847), erste orthografische Reflexionen in de la Fontaine (1855)).⁴

Während davon auszugehen ist, dass diese literarischen und frühen wissenschaftlichen Werke von kulturellen Eliten für eben diese als Publikum verfasst wurden, so kann ebenso angenommen werden, dass in der mündlichen Verwendung die Alltagssprache zunehmend als Ausdruck der neu gegründeten Gesellschaft positiv bewertet wurde. Diese Aufwertung lässt sich gut an der Entwicklung der Sprachbezeichnung ablesen: Durch das 19. Jh. hindurch finden sich eher Bezeichnungen, die auf den dialektalen – und somit vom Deutschen abhängigen - Charakter verweisen (z.B. “patois”, “Luxemburger Deutsch”, “onzen Dialekt”, “unsere Mund-

⁴ Heinrich Gloden (1804–1894) wirkte an der 1845 von Antoine Meyer (1801–1857) veröffentlichten Sammlung Luxemburgische Gedichte und Fabeln mit (siehe Bibliografie).

art” oder “luxemburgische Dialekte”). Doch spätestens nach dem 1. Weltkrieg und manifest nach dem 2. Weltkrieg etablieren sich die dialekt-freien Selbst-Bezeichnungen “eis Sprooch” (= ‘unsere Sprache’) und ‘Lëtzebuergesch’. Ein Schlüsselmoment dieser Entwicklung war die Volkszählung von 1941 unter nationalsozialistischer Besatzung, bei der viele Luxemburger*innen trotz Repressionen Luxemburgisch als Muttersprache angaben – ein Akt sprachlicher Selbstdefinition gegen das ideologische Diktat (vgl. Gilles 2019). In der Folgezeit setzte sich die Idee von "eis Sprooch" als Ausdruck kollektiver Identität zunehmend durch.

Mit dem Sprachgesetz von 1984 erhielt Luxemburgisch den offiziellen Status einer Nationalsprache. Zugleich wurde das Land sprachpolitisch als dreisprachig definiert – mit Deutsch und Französisch als gleichberechtigten Verwaltungssprachen; Gesetzessprache bleibt hingegen ausschließlich das Französische. Diese institutionelle Trilogie bildet bis heute den Rahmen, in dem Luxemburgisch als Alltagssprache seinen Platz behauptet. Über die mündliche Sprachverwendung hinaus hat das Luxemburgische seine Präsenz in der Schriftlichkeit weiter ausgebaut: Das literarische Feld auf Luxemburgisch wächst weiterhin neben der ebenfalls vorhandenen Literatur auf Deutsch, Französisch oder auch Englisch aus Luxemburg. Im Bereich der Institutionen und Medien werden zunehmend Texte auf Luxemburgisch verfasst (z.B. die Verschriftlichungen der Sitzungen des Luxemburger Parlaments oder die Online-Nachrichten auf RTL.lu; vgl. Abb. 3). In der privaten Schriftlichkeit hat Luxemburgisch seinen festen Platz in der digitalen Kommunikation (E-Mail, SMS, Messenger, Soziale Medien).

No déidleche Schëss zu Nidderkuer

Presuméierten Täter wéinst Mord a subsidiaresch wéinst Doudschlag ugeklot

Donieft gétt dé presuméierten Täter vun Nidderkuer an wéinst Verstouss géint d'Waffegesetz ugeklot, nodeems e Méindeg zwou Persounen erschoss goufen.

Interview mat der Katja Diehl

Den Auto steet 96 Prozent vun der Zäit, gétt awer ëmmer méi grouss

Dat seet déi däitsch Expertin fir Mobilitéit am RTL-Interview, déi dëst Verhalen als "absurd" bezeichent.

3 Live aus dem Traffic-Studio

19:22 CITA : Aarbechten och des Woch op der A13 am Tunnel Aessen. D'Collectrice du Sud ass dowéinst tëscht dem Echangeur Déifferdeng/Gadderscheier an dem Echangeur Éilereng nuets gespaart :

- 1) a Richtung Schengen vun owes 8 bis moies 5 Auer
- 2) a Richtung Péiteng vun owes 9 bis moies 6 Auer.

Deviation D1 + D2.

MÉI TRAFIC +

Am Replay: 10. Hochzäitsdag vum Guillaume a Stéphanie

Ierfgrossherzoglech Koppel erënnert sech un hir Dramhochzäit

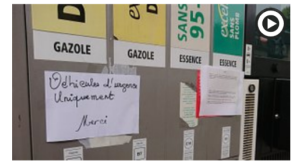
Bei beschtem Hierschtwieder an enger eenzegarterger Kulliss sinn Dausende vu Leit am Grand Palais an der Stad opgestan.

Quadrupartite

Estiméierten Defizit bei Gesondheetskeess gétt op 55,1 Milliounen Euro geschat

Domadder läit e fir 2022 llicht méi héich, wéi een nach am Mee ausgerechent hat.

Streik a fransésche Raffinerien

D'Zuel vun de betroffenen Tankstellen héit weider of

D'Streiken an de TotalEnergies Raffinerien a Frankräich suergen no zwou Woche weider fir Enkämp. De Sprit gétt knapp.

Abb. 3 Luxemburgisches Nachrichten-Portal RTL.lu.

In den letzten Jahrzehnten wurden umfangreiche Maßnahmen zur sprachlichen Standardisierung ergriffen: Orthografiereformen (u.a. 1975, 1999, 2019), die Entwicklung offizieller Wörterbücher (LOD – Lëtzebuerger Online Dictionnaire, lod.lu), Sprachlehrwerke und digitale Tools (z. B. die Sprachlern-App LLO.lu oder die automatische Spracherkennung LuxASR, luxasr.uni.lu) trugen zur Etablierung einer

funktionalen Schriftsprache bei. Dennoch bleibt Luxemburgisch vorrangig eine mündlich vermittelte und gebrauchte Sprache mit stark symbolischem Gehalt.

3. LIMBURGISCH IM VERGLEICH: GEMEINSAMKEITEN UND UNTERSCHIEDE

Auch das Limburgische ist historisch tief in regionalen und lokalen Identitätsdiskursen verankert. Die Region verfügt über ein starkes regionales Bewusstsein und ein reiches Repertoire an mündlich überlieferten Varietäten. Anders als in Luxemburg fehlte jedoch der institutionelle Rahmen für eine politische Aufwertung: Limburg war nie eigenstaatlich, sondern stets Teil größerer Nationalstaaten. Die Anerkennung des Limburgischen als Regionalsprache erfolgte 1997 im Rahmen der Europäischen Charta der Regional- oder Minderheitensprachen. Diese Anerkennung hat bisher nur begrenzte Auswirkungen auf den schulischen oder medialen Gebrauch. Während Luxemburg über ein standardisiertes Schriftsystem, offizielle Wörterbücher und eine staatlich finanzierte Sprachplanung verfügt, bleibt die schriftsprachliche Kodifizierung des Limburgischen fragmentarisch. Orthographische Varianten wie die Veldeke-Rechtschreibung von 2003 haben sich nicht flächendeckend durchgesetzt (vgl. Cornips & Knotter 2017).

Ein zentraler Unterschied liegt auch in der sprachideologischen Verankerung: Während Luxemburgisch als Symbol der nationalen Einheit fungiert, wird Limburgisch primär als kulturelles Erbe verstanden. Die Position des Limburgischen im Alltag ist zudem deutlich schwächer: Rückgang der intergenerationellen Weitergabe, begrenzte Funktionalität in öffentlichen Institutionen, geringer Schriftgebrauch.

4. MEHRSPRACHIGKEIT, MIGRATION UND GESELLSCHAFTLICHER WANDEL

Die luxemburgische Sprachlandschaft ist seit jeher von funktionaler Mehrsprachigkeit geprägt. Die offiziell kodifizierte Triglössie (Luxemburgisch – Deutsch – Französisch) spiegelt sich – mit unterschiedlichen Gewichtungen – im Bildungssystem, in der Verwaltung und im Mediengebrauch wider. Luxemburgisch fungiert als primäre Umgangs- und “Identitätssprache”, während Deutsch und Französisch zentrale Rollen in Schule, Recht und Medien einnehmen (vgl. Fehlen et al. 2023). Mit dem massiven demografischen Wandel der letzten Jahrzehnte hat sich die sprachliche Komplexität jedoch deutlich erhöht. Der Anteil nicht-luxemburgischer Staatsangehöriger liegt bei rund 50 %, dazu kommen täglich ca. 200.000 Grenzpendler. Diese Realität führt zu einer weitergehenden “Multilingualisierung”, bei der zunehmend auch Englisch, Portugiesisch, Arabisch und andere Sprachen das urbane und digitale Leben prägen. Basierend auf den offiziellen Volkszählungen von 2011 und 2021 zeigen Fehlen et al. (2023), dass der Gebrauch des Luxemburgischen in der Gesamtbevölkerung zwar leicht rückläufig ist, aber weiterhin höchste Alltagsrelevanz besitzt. Der Anteil derjenigen Personen, für die Luxemburgisch die Hauptsprache darstellt (56 % in 2011, 49 % in 2021), entspricht weitgehend dem luxemburgisch-stämmigen Bevölkerungsanteil. Die intergenerationelle Weitergabe funktioniert nach wie vor weitgehend, insbesondere in Familien mit mindestens einem luxemburgisch-sprachigen Elternteil. Daneben entstehen neue Erwerbkontexte – etwa über Peer-Groups, Sprachkurse oder digitale Apps – die zur sprachlichen Integration beitragen.

Tableau 1 : Population par langue principale en 2021 et en 2011

Langue principale	Nb de personnes	% en 2021	Nb de personnes	% en 2011
Luxembourgeois	275 361	48.9%	265 731	55.8%
Portugais	86 598	15.4%	74 636	15.7%
Français	83 802	14.9%	57 633	12.1%
Anglais	20 316	3.6%	10 018	2.1%
Italien	20 021	3.6%	13 896	2.9%
Allemand	16 412	2.9%	14 658	3.1%
Autre langue	60 582	10.8%	40 042	8.4%
Total	563 092	100%	476 614	100%

Source : STATEC, RP2021, RP2011

Abb. 4 Vergleich der Volkszählungsergebnisse von 2011 mit 2021 zur Frage “Welche ist Ihre Hauptsprache?” (aus: Fehlen et al. 2023).

Dennoch darf in der Beschreibung dieser Situation nicht übersehen werden, dass die Alltagskommunikation oft nicht in Luxemburgisch stattfindet, und zwar immer dann, wenn ein*e Gesprächspartner*in die Sprache nicht oder nur unzureichend beherrscht. Und dies ist bei einem nicht-luxemburgischen Bevölkerungsanteil von ca. 50 % und zusätzlich einem Grenzgängeranteil (überwiegend aus Frankreich, Belgien und Deutschland) von ca. 30 % recht häufig der Fall.

Limburg zeigt in dieser Hinsicht ein anderes Bild: Die Mehrsprachigkeit beschränkt sich weitgehend auf die Koexistenz mit dem Niederländischen, das eine dominante Stellung in allen offiziellen Bereichen einnimmt. Migration hat dort nicht zu einem vergleichbaren sprachlichen Pluralismus geführt. Die Rolle des Limburgischen als Alltags- und Familiensprache ist vielerorts bereits stark reduziert, was sich negativ auf seine Vitalität auswirkt.

5. AUSBLICK: SPRACHE, IDENTITÄT UND DIGITALISIERUNG

Die Zukunft des Luxemburgischen wird im Spannungsfeld zwischen symbolischer Identitätsfunktion und funktionalem Gebrauch verhandelt. Während die sprachliche Standardisierung weiter voranschreitet – z. B. durch Sprachkurse, Online-Wörterbücher und KI-gestützte Tools – bleibt die schulische Verankerung schwach. Luxemburgisch wird kaum als reguläres Unterrichtsfach gelehrt, was den Erwerb schriftsprachlicher Kompetenzen erschwert. Gleichzeitig zeigt sich eine zunehmende Präsenz des Luxemburgischen in digitalen Kontexten: soziale Medien, Chatnachrichten, private Anzeigen und Nachrichtenseiten wie RTL.lu verwenden Luxemburgisch regelmäßig – mit positiven Effekten auf die Orthographiekennntnisse und schriftsprachliche Sichtbarkeit (vgl. Gilles 2015; Pinter 2023). Diese digitale Domäne fungiert gewissermaßen als neue Bühne für sprachliche Partizipation jenseits formeller Institutionen.

Im Vergleich dazu bleibt Limburgisch in der digitalen Welt marginal. Es fehlt an standardisierter Infrastruktur, öffentlich geförderter Medienpräsenz und technologischer Unterstützung. Die Zukunft des Limburgischen wird wesentlich von der konsequenten Umsetzung der Charta-Maßnahmen sowie der gesellschaftlichen Akzeptanz abhängen, insbesondere im Bildungsbereich.

Insgesamt zeigt sich, dass Sprache nicht allein durch Sprecherzahlen, sondern auch durch ihre soziale, symbolische und mediale Funktion definiert wird. Luxemburgisch ist heute ein Beispiel dafür, wie eine Minderheitensprache durch politische Anerkennung, digitale Sichtbarkeit und symbolische Aufladung zu einem festen Bestandteil nationaler Identität werden kann – auch unter Bedingungen komplexer Mehrsprachigkeit.

BIBLIOGRAFIE

- Cornips, Leonie & Ad Knotter (2017): *Inventing Limburg (The Netherlands): Territory, history, language, and identity*. In Helen Christen, Peter Gilles & Christoph Purschke (Hrsg.), *Räume, Grenzen, Übergänge*, 71–91. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
doi:10.25162/9783515119993.
- Fehlen, Fernand, Peter Gilles, Louis Chauvel, Isabelle Pigeon-Piroth, Yann Ferro & Etienne Le Bihan (2023): *Une diversité linguistique en forte hausse*. Luxembourg: STATEC.
- Fontaine, Ed(mond) [=Dicks] de la (1855): *Versuch über die Orthographie der luxemburger deutschen Mundart*. Luxemburg: V. Bück.
- Gangler, Jean François (1847): *Lexicon der Luxemburger Umgangssprache (wie sie in und um Luxemburg gesprochen wird) mit hochdeutscher und französischer Uebersetzung und Erklärung*. Luxemburg Wiederabdruck: 1973 Verlag Martin Sändig, Wiesbaden, 2002 Sändig Verlag, Vaduz.
- Gilles, Peter (2015): *From status to corpus: Codification and implementation of spelling norms in Luxembourgish*. In Wini Davies & Evelyn Ziegler (Hrsg.), *Macro and micro language planning*, 128–149. London: Palgrave Macmillan.
- Gilles, Peter (2019): *Komplexe Überdachung II: Luxemburg. Die Genese einer neuen Nationalsprache*. In Joachim Herrgen & Jürgen Erich Schmidt (Hrsg.), *Language and Space - An International Handbook of Linguistic Variation*. Vol. 4 Deutsch (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of Linguistics and Communication Science (HSK)), vol. 30, 1039–1060. Berlin/New York: De Gruyter Mouton.

- Horner, Kristine & Jean-Jacques Weber (2008): The language situation in Luxembourg. *Current Issues in Language Planning* 9(1). 69–128.
- Meyer, Antoine (1829): *E' Schrek ob de' Lezeburger Parnassus*. Luxemburg: J. Lamort.
- Meyer, Anton (1845): *Luxemburgische Gedichte und Fabeln, nebst einer grammatischen Einleitung und einer Wörtererklärung der dem Dialekt mehr oder weniger eigenartigen Ausdrücke von [Heinrich] Gloden*. Brüssel: Delevingne und Callewaert.
- Pinter, Caroline (2023): *Mehrsprachigkeit und Identitätsbildung im Großherzogtum Luxemburg: eine sprachbiografische und diskurslinguistische Untersuchung im superdiversen Kontext* (Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie Band 482). Berlin Boston: De Gruyter. doi:10.1515/9783111117379.

PANELDISCUSSIE

Aan de panelleden werd vooraf de vraag voorgelegd: Wat is volgens je eigen expertise en ervaring nodig om van het Limburgs een taal te maken? Deelnemers aan het panel waren: Fernand Jadoul (Honorair Consul Luxemburg), Daan Hovens (Limburgs/meertaligheid op de werkvloer en buurtafenonderwijs, UM), Esther van Loo (waarnemend voorzitter Levende Talen Limburgs, Veldeke Heerlen), Joris Roosen (Hoofd Onderzoek Tracé – Limburgs Samenlevingsarchief), Andreas Simons (Ontwikkeling digitale tools voor het Limburgs, UM), Stefanie Steinhauer-Ramachers (Programmaleider wetenschap en kennisdeling, Hoes veur 't Limburgs) en Peter Gilles (UL). Moderator: Leonie Cornips (Taalcultuur in Limburg, UM).⁵

Visies van de panelleden

Voor Fernand Jadoul, sprekend in het Valkenburgs, mede geïnspireerd door zijn betrokkenheid bij Luxemburg en het Luxemburgs, is het streven naar 'deel III' geen vraag meer, maar een dringende wens. Hij werkt die nader uit door te spreken over de gewenste nationale erkenning van het Limburgs (met de daaraan gekoppelde consequenties), over de ontwikkeling van een standaard-Limburgs, over de inpassing van het Limburgs in het onderwijs (zowel in primair en voortgezet onderwijs als in de opleiding van docenten) en over samenwerking (met derden) om maatschappelijke acceptatie en Limburgse grensoverschrijdende identiteit te bereiken. Limburgers in Nederlands én Belgisch Limburg moeten elkaar op dit vlak de hand reiken. De taal stopt immers niet bij de Maas of de grenspalen. In Limburg acht hij al een sterke basis aanwezig, zoals: actieve dialectverenigingen,

⁵ De vijfde Dr. Lou Spronck-lezing inclusief de paneldiscussie is dankzij *Studium Generale* terug te zien op:
<https://www.youtube.com/watch?v=8ezJ4QYh4TQ>

literaire producties en publieke steun. Nu is het dus een kwestie van: regie nemen.

Daan Hovens: Laat ik om te beginnen stellen dat het wat mij betreft gewenst is om de Limburgse taalvariëteiten te behouden. Een belangrijke reden hiervoor is dat ik waarde hecht aan het voortbestaan van het fenomeen ‘dialect’. Wanneer een statusverhoging van het Limburgs als ‘taal’ helpt om dat fenomeen te behouden, dan lijkt mij dat dus een goede zaak. Maar de nuance hierbij is belangrijk: wat ik graag wil behouden is níet het Limburgs als taal, maar het fenomeen ‘dialect’.

Een van de mooiste dingen van het fenomeen ‘dialect’ vind ik het zogenaamde ‘dialectcontinuüm’. Dit betekent dat het dialect van de ene plaats vaak net ietsje anders is als het dialect van een andere, naburige plaats, en dat de verschillen tussen plaatselijke dialecten groter worden naarmate de geografische afstand tussen plaatsen groter wordt. Een eerste reden waarom ik dialectcontinua zo mooi vind, is de relativering van nationale identiteiten die er vaak mee gepaard gaat. Dialectcontinua steken vaak nationale grenzen over – dat geldt niet alleen voor het Limburgs, maar ook voor het Nedersaksisch, Luxemburgs, Noors, etcetera. Dialectsprekers kunnen hierdoor merken dat zij iets gemeenschappelijks hebben met mensen aan de andere kant van een nationale grens, niet in de zin dat zij precies hetzelfde spreken, maar wél iets vergelijkbaars.

Een tweede reden waarom ik dialectcontinua zo mooi vind, is de potentiële vrijheid en creativiteit die hierdoor ontstaat. Laat ik een concreet voorbeeld hierbij geven. Ik ben opgegroeid in het Noord-Limburgse Tegelen en je zou dus kunnen zeggen dat ik een Tegelse variant van het Limburgs spreek. Wanneer ik in Tegelen ben, heeft mijn taalgebruik vaak een aantal kenmerken van ‘(standaard)taligheid’ in de zin dat mijn Tegels-Limburgs vaak lijkt op dat van mijn gesprekspartners, en dat mijn gesprekspartners het zouden

merken wanneer ik talig ineens afwijk van wat in die omgeving gebruikelijk is.

Tegenwoordig woon ik echter in Maastricht, waar doorgaans andere varianten van het Limburgs gesproken worden. Wanneer ik hier Tegels-Limburgs spreek, krijg ik meestal dus antwoord in een andere variant van het Limburgs. Impliciet word ik hiermee als mede-Limburgstalige herkend. Tegelijkertijd valt het hier minder snel op wanneer ik talig ineens afwijk van wat in het Tegels-Limburgs gebruikelijk is. Er bestaat dus een zekere bandbreedte van variatie waarbinnen ik mij talig ‘anders’ kan gedragen en tóch als mede-Limburgstalige herkend wordt. Tot nu toe ben ik daarbij nog nooit gecorrigeerd: zulke talige afwijkingen worden blijkbaar niet als ‘fout’ ervaren.

Voor mij schuilt in dit alles een belangrijke waarde van het fenomeen ‘dialect’: een relativering van grenzen tussen landen en grenzen tussen talen, inclusief ‘lokale talen’ als het Tegels en het Maastrichts. Het fenomeen ‘dialect’ is een levende herinnering aan het historische en sociologische feit dat zulke grenzen niet vanzelfsprekend zijn en dat er ruimte voor verandering bestaat. Wanneer een statusverhoging van het Limburgs tot ‘taal’ helpt om dat fenomeen te behouden, dan vind ik dat dus een goede zaak, maar laten we onthouden dat het hierbij niet om het fenomeen ‘taal’ te doen is.

Esther van Loo: Van de week hoorde ik – van een historisch taalkundige – wederom de vaker geciteerde wijsheid: ‘De vraag wat een taal is kun je beter niet aan taalkundigen overlaten, maar je moet je oor te luister leggen bij de mensen zelf en je afvragen of de gemeenschap zich verbonden voelt via de taal, of de gemeenschap de taal gebruikt als identificatiemiddel.’ Deze uitspraak past in de eveneens vaker geciteerde uitspraak dat ‘een dialect een taal is die pech heeft gehad’, het is niet de taalkunde die beslist over de vraag of iets een taal of een dialect heet. De vraag die, denk ik, op dit moment

cruciaal is voor het Limburgs, luidt: hoe gaat de Limburgse taalgemeenschap, die volgens mij wel degelijk bestaat, deze pech ombuigen naar geluk? Daartoe heeft de taalgemeenschap in de eerste plaats verhoogd bewustzijn nodig en het besef dat het Limburgs en de Limburgse taalgemeenschap niet alleen bestáát maar ook bestaansrecht heeft. Daartoe is een paradigmaverschuiving nodig die in de wetenschap eigenlijk al wel heeft plaatsgevonden maar die de weg naar de hoofden van de leden van de gemeenschap nog niet helemaal heeft weten te vinden.

Stefanie Steinhauer-Ramachers: Het begint met de vraag: Wanneer is iets een taal? En wie of wat bepaalt dat? Taalkundig gezien zijn dialecten volwaardige talen, met een eigen grammaticaal systeem. Vanuit taalkundig perspectief zijn de Limburgse dialecten in feite al talen. Of een taal door niet-taalkundigen als taal wordt gezien hangt weer van andere factoren af. We kennen allemaal de uitspraken: Een taal is een dialect met een leger en een vloot. Een dialect is een taal met pech. Of: We spreken van een taal als voldoende mensen het systeem serieus nemen. Welke mensen dan precies? En wat bedoelen we met serieus nemen? Politiek gezien is reeds bepaald dat het Limburgs in de Nederlandse provincie Limburg een regionale taal is onder deel II van het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden van de Raad van Europa.

Of de Limburgse taalgemeenschap, die dit handvest waarschijnlijk niet kent en ook de taalkundige definities van taal en dialect niet beheerst, het Limburgs als taal beschouwt, heeft met attitude en prestige te maken. Veel Limburgers beschouwen ‘hun Limburgs’ waarschijnlijk niet als taal, maar als een lokaal dialect. Om ervoor te zorgen dat deze doelgroep het Limburgs als taal gaat zien, is er vooral positieve bewustwording nodig. Een deel III erkenning onder het Europees Handvest, eenzelfde status als het Fries, zou die

positieve bewustwording nog een boost kunnen geven. Mits het – door de praktische gevolgen van de verplichtingen – normaler wordt om het Limburgs in het onderwijs en in meerdere domeinen van het publieke leven te gaan gebruiken, zullen meer mensen het Limburgs als volwaardige taal gaan ervaren. Maar onder de huidige erkenning is er ook al veel mogelijk. Door inspanningen op het gebied van kennisdeling en normalisering ervaren al meer inwoners het Limburgs als taal. Bewustwording en draagvlak binnen de gehele samenleving zijn uiterst belangrijk, óók om tot een deel III erkenning te komen.

Joris Roosen: Mijn band met het dialect is in de eerste plaats een persoonlijke. Als kind hoorde ik mijn grootouders praten met familie en vrienden, en langzaam begon ik zelf ook mee te praten. Dialect werd voor mij de taal van warmte, samenzijn en geborgenheid. Vandaag de dag spreek ik het enkel nog met mijn grootmoeder, de laatst levende van mijn grootouders. Daardoor is het dialect voor mij ook de taal van herinnering, van nostalgie en van mijn wortels in de streek waar ik ben opgegroeid.

Toch heb ik dialect nooit echt van huis uit meegekregen. Mijn vader spreekt het wel, maar mijn ouders kozen ervoor om met mij uitsluitend Algemeen Nederlands te spreken. Dat was geen persoonlijke keuze, maar een gevolg van het beleid van de Vlaamse overheid die in die tijd sterk inzette op het Algemeen Beschaafd Nederlands. Dialect werd op school ontmoedigd en in gezinnen teruggedrongen. Dat beleid heeft ertoe geleid dat ik het dialect niet van jongs af aan heb geleerd – iets wat ik vandaag als een groot gemis ervaar.

In 2015 verhuisde ik naar Nederland en raakte ik het dialect jarenlang bijna helemaal kwijt. Pas na mijn terugkeer ontdekte ik in Weert, waar ik nu woon met mijn vrouw en kinderen, hoe sterk het dialect daar lijkt op dat van mijn geboortedorp Opglabbeek. Tot dan toe kende ik vooral het

Maastrichtse dialect, en het was een verrassing om te ervaren hoe breed en veelzijdig het Limburgs eigenlijk is – en hoe het over de grens heen verbindt. Toch spreek ik het dialect vandaag nauwelijks met mijn kinderen. Juist omdat ik het van huis uit niet heb meegekregen, voelt de stap om het actief door te geven minder vanzelfsprekend. Dat vind ik een gemiste kans, want dialect kan een enorme bron van verbondenheid en identiteit zijn.

Deze persoonlijke ervaring toont voor mij heel duidelijk de rol die beleid kan spelen. In Vlaanderen heeft beleid het dialectgebruik teruggedrongen. Maar beleid kan ook het tegenovergestelde bereiken: stimuleren dat dialect een levende taal blijft, thuis, op school en in de samenleving.

Andreas Simons: De gestelde vraag is eigenlijk een vraag vanuit de politiek, en niet vanuit de taalkunde. Taalkundig gezien is het Limburgs gewoon een taal. Maar we zitten tegenwoordig met een hele politieke bagage van wat een taal en wat een dialect nu juist is, en de realiteit is dat die opvattingen – ook al houden taalkundigen zich hier meestal vanaf – het Limburgs hinderen.

De maatschappij zit nog steeds heel sterk met het nationalistisch idee van wat een taal is. We koppelen een bepaald land met haar grenzen, en de inwoners erin, aan één taal met één spelling en één grammatica. Maar dit is een heel recent idee: doorheen de hele geschiedenis van de mensheid spraken we geen standaardtalen, en schreven we er al zeker niet in. Als we het Limburgs dus willen opwaarderen als iets dat als ‘taal’ gezien wordt door een politieke lens, dan zou de oplossing dus heel simpel zijn: we moeten één Standaardlimburgs in elkaar puzzelen en deze aan iedereen opleggen.

Maar deze ‘oplossing’, die al talloze keren is uitgevoerd in de recente geschiedenis, is weinig succesvol. Denk maar aan de vele golven van Europese missionarissen die in kolonies de lokale talen in hokjes opdelen, of dichterbij huis, zoals bij-

voorbeeld het Iers of Nieuwnoors. Dit zijn allemaal gedwongen standaardiseringspogingen die eigenlijk zijn mislukt. Ik denk eerlijk gezegd ook dat Limburg zou ontploffen moesten we één Standaardlimburgs opleggen aan de Limburgers.

Als we het Limburgs dus willen opwaarderen als politieke ‘taal’, en zeker als we willen dat mensen het blijven spreken in de toekomst, moeten we dus als maatschappij aanvaarden dat een taal niet per se één standaardtaal hoeft te zijn. We zijn ook niet langer beperkt door de primitieve technologieën van vroeger. We hoeven niet meer één spellingsysteem van loden blokjes te kiezen voor de boekdrukkers, we kunnen voiceberichten op Whatsapp sturen, en verschillende dialectspelingen door elkaar gebruiken op Instagram.

De status quo is wel dat het Limburgs momenteel erg gehinderd wordt omdat de meerderheid van de Limburgstaligen er niet in kunnen lezen of schrijven, en het wordt niet ondersteund op onze dagelijkse platforms: telefoons, websites, apps, etcetera. Ik ben overtuigd dat we het verhaal juist kunnen omkeren: dankzij deze nieuwe technologieën kunnen we traditionele hinderpalen van niet-gestandaardiseerde talen omzeilen, en het Limburgs juist digitaal ondersteunen. Dit is ook de insteek van mijn onderzoek, ik denk dat we nieuwe taaltechnologieën zoals artificiële intelligentie moeten omarmen om het Limburgs toch als ‘taal’ te behandelen, zonder het als ‘één’ standaardtaal gedwongen te misvormen. Zo kunnen mensen toch in het Limburgs lezen, schrijven, typen, les volgen, zonder dat de afwezigheid van een standaardtaal een hindernis vormt.

Conclusie: Voor alle panelleden is de vraag wat een taal of een dialect is in essentie een politieke kwestie. Sommige panelleden pleiten voor een verdere erkenning van het Limburgs (deel III) als regionale taal onder het Europees Handvest en/of voor standaardisering van de spelling. Andere

panelleden benadrukken dat de wens tot spellingstandaardisatie voortkomt uit de koppeling van taal aan natie, en dat de toepassing van nieuwe technologieën (zoals digitale ondersteuning met AI) één uniforme spelling voor schriftelijk gebruik overbodig maakt.

Men is het erover eens dat het gebruik van lokale dialecten in het dagelijks leven bij kan dragen tot het vervagen van politieke grenzen, dat dialectgebruik van belang is voor de constructie van een Limburgse identiteit en dat de Limburgse samenleving zich zelfbewuster ten opzichte van het Limburgs zou kunnen opstellen.

KWESTIES AAN DE ORDE GESTELD DOOR TOEHOORDERS:

- *Ouders spreken geen dialect meer met hun kinderen; daardoor verdwijnt het Limburgs.*

Peter Gilles antwoordt daarop het volgende: Als vorsichtige und sicher oberflächliche Einschätzung aus meiner externen Perspektive heraus würde ich Folgendes sagen: Wichtig für den Erhalt und die weitere Verbreitung des Limburgischen wäre die stärkere instrumentelle Verankerung der Sprache in Familie, in Betreuungsstrukturen und im Schulunterricht. Die Verwendung der Sprache sollte nicht nur auf die Identitätsfunktionen eingeschränkt werden, sondern es müssen auch ganze konkrete Verwendungsmöglichkeiten im Alltag vorhanden sein, damit die instrumentell-praktischen Funktionen des Limburgischen sich besser herausbilden können.

Moderator Leonie Cornips: Vooral door het bezoek aan de kinderopvang/peuterspeelzaal stukt het Limburgs tussen generaties (en dus niet zozeer de inbreng van de ouders). In de kinderopvang wordt het Nederlands gekozen voor groepsgesprekken en om kennis door te geven, het Limburgs is er voor een-op-een gesprekken en vooral in het sociaal affec-

tieve gebeuren, bijvoorbeeld om een gevallen kind te troosten. Deze kinderen weten haarfijn dat deze taalkeuze signaleert dat Nederlands voor volwassenen een belangrijkere taal is dan het Limburgs. Omdat deze kinderen nog zo jong zijn (ruim onder de leeftijd van vier jaar) is hun cognitieve ontwikkeling nog niet zover dat ze voor beide talen kiezen. Ze kiezen voor de meest belangrijke taal als efficiënte oplossing en dat is het Nederlands. In 2023 is in Heerlen het project Zjuulke in pilotvorm gestart op zes verschillende kinderopvanglocaties van MIK & PIW Groep en Kinderopvang Heerlen. Doel van deze interventie was tweeledig: de keuze voor het Limburgse te normaliseren en te stimuleren (Onderzoeksrapport Zjuulke, november 2025).

Literatuur

- Cornips, Leonie. 2020. The impact of preschool attendance on children's bidialectism in The Netherlands: Why toddlers may stop speaking a regional language (Limburgish) at home. *Language in Society* 49(3): 333-355. <https://doi.org/10.1017/S0047404520000275>
- Morillo Morales, Gino en Leonie Cornips. 2022. Minoritising a regional language in multilingual preschools in Dutch Limburg. Teachers' and toddlers' choices between Dutch and Limburgish. *International Journal of Bilingualism*. <https://doi.org/10.1177/13670069221079335>

- *Het Limburgs wordt meer gesproken dan het Fries; heeft verdere erkenning (deel III) van het Limburgs dan wel zijn?*

Moderator Leonie Cornips: Het CBS (Centraal Bureau voor Statistiek) onderzoek Sociale samenhang en Welzijn (SSW) heeft in 2019 7652 personen van 15 jaar en ouder in Nederland bevraagd. Gevraagd is welke taal of dialect thuis het

meest wordt gesproken. 40 procent van de Friezen rapporteert het Fries thuis te spreken en 48 procent van de Limburgers het Limburgs. Maar in tegenstelling tot het Fries is leeftijd gerelateerd aan het Limburgs: de 55-plussers gebruiken het Limburgs thuis vaker dan de jongere leeftijdsgroepen, en dan vooral de 15- tot 25-jarigen. We zien hier dus een afname in het gebruik van het Limburgs onder de jongere generaties, die het Fries niet laat zien. Gezien deze generationale afname is verdere erkenning zeker nodig om een professionele didactische infrastructuur voor het Limburgs te realiseren en het Limburgs in meerdere domeinen dan educatie als taal van kennisoverdracht in te zetten (media, bestuur, beleid).

Literatuur

Schmeets, Hans en Leonie Cornips. 2022. Taaldiversiteit in Nederland. *Taal en Tongval* 74(1): 75-106.

<https://www.aup-online.com/content/journals/10.5117/TET2022.1.004.SCHM>

Schmeets, Hans en Leonie Cornips. 2026 (te verschijnen). Talige diversiteit thuis en taalprofielen in Nederland anno 2024. *Taal en Tongval*.